

Philipp Adolph Böhmer

Programma Sacrum ... De Spiritu Sancto Alio Paracleto, Ex Ioann. XIV, 16.

Halae Magdeb.: Hilligerus, [1757]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn844107891>

Druck Freier Zugang

a. B.

48. C. 2.

57

275
Fa - 1092 (sr.)

19 35
2 36
3 37
4
52
6
7
8 25
9 26
10 27
11
12 28
13 29
14 30
15 31
16 32
17 33
18 34

1. Programma de Spiritu S. para-
cto
2. Demonstratio aeternae pecca-
torum damnationis
3. Knapp. de recto et genuino usu
argum. fidem humanam faci-
entium in probanda divina origine
4. Programma de commemoratione
condilium Henrici Guilielmi
Ludolfi circa ecclesiae orient.
salutem
5. Programma de Statu temporum
nato Christo et singulari tem-
poris nostri signo
6. Programma de Patriarchum
ut in Palaestina sepelirentur
60 fiderio.
7. Dissput. de Origine Malorae
punitorumq. Vet. Test. ebraeorum.
8. Dissert. de Articulis fidei chri-
stianae fundam. et non fundament.
9. Diss. de Guarantia pactorum
foederumue religionis ergo
percussorum.
10. Oesfeld. Dissert. de Coetasi
11. Unbrunsius ob Goll. selyt
Mosen begraben.
12. Dissert. de vera aetate Scripto-
rum quae supersunt Q. Septimii
Florentis Tertullianipp. Diss. Ima
13. Naesselt Diss. Ilda de eadem
Materia
14. Semler. Dissert. de imagine
divina in homine flans. perdita
15. Knapp. Diss. de Discrimine
Crucis et poenae
16. Michaelis Diss. de Progressu
et incremento Salutaris Doctri-
nae sub Noacho.
17. Programma de Nomine Ima-
tis ecclesiae olim in argumentum
Solati et bonae spei proposito
18. Programma de admirando humili-
tatis et modestatis temperamento
in primordiis vitae Christi conspicuo.
19. Liberatio loci epist. ad Philip.
Cap. II. v. 1 et 2 a Tautologiae
vitio. Auctore Stiebritz
20. Baumgarten. Dissert. de mysterio
rum christianae fidei vera indole.
21. Eiusd. Diss. de Tentatione Christi
in Deserto.
22. Knapp. de Dono prophetiae in
Ecclesia N. T. Dissert. I. ma
23. Eiusdem Dissert. II. da
24. Baumgarten de Indole Auctori-
tate nameroq. consil. oecumenicorum
25. Meier. Diss. poenas divinas boni-
tati Dei non esse contrarias.
26. Semler. Diss. de Auctoritate
archaeologiae ad exercitationem
flavianah. lippensem etc.
27. Baumgarten. de arctis cogni-
tionis hum. limitibus in rebus diu.
28. Zachariae Diss. de persuasoris
humanae sapientiae verbis I Cor II. 4.
29. Iudaeorum Lectio Audi etc.
30. Zachariae de morte Veterum
in locis editis colendi Deum
31. Baumgarten Diss. de Omniscentia
Christi in statu exinanitionis
32. Programma de exequenda
Sententia Luc. I
33. Baumgarten de consecratione
sanctorum apud Pontificios usitata
ad 1 Cor. II. 13. ut. Roman. effecta
34. de Christo filio per resurrectio-
nem ex mortuis demonstrato
35. Baumgarten de acquirendis
donis optimis
36. Programma seculare
37. Programma Schreberi

PROGRAMMA SACRVM,

QVO

ACADEMIAE FRIDERICIANAE

PRORECTOR

D. PHILIPPVS ADOLPHVS
BOEHMER,

MEDICINAE ET ANATOMIAE PROF. PVBL. ORDIN.
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL.
PETROPOLITANAE ET REG. BEROL. SCIENT.
SODALIS,

VNA CVM

DIRECTORE TOTOQVE SENATV ACADEMICO,
FERIAS PENTECOSTALES

ANNI MDCCCCLVII.

CIVIBVS ACADEMICIS PIE CELEBRANDAS INDICIT,
PROPOSITA MEDITATIONE
DE SPIRITV SANCTO ALIO PARACLETO,
EX IOANN. XIV, 16.

HALAE MAGDEB.
LITTERIS HILLIGERIANIS.

PROGRANMA SACRVM

OVO

ACADEMIE FRIDERICIANAE

PROFESSOR

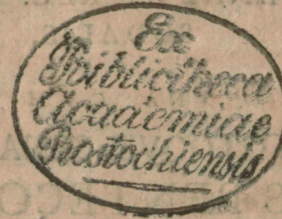
D. PHILIPPVS ADOLPHVS

BOEHMER

MEDICINAE ET ANATOMIAE PROF. PUBL. ORDIN.

ACAD. CAESAR. NAT. CAROL. ITEM VRSINERIAL.

PETROPOLITANAE ET REG. BEROL. SCIENT.

DIRECTORE

PROFESSOR

ACAD. CAESAR. NAT. CAROL. ITEM VRSINERIAL.

CIVITVS ACADEMICIS THE CELLIS ANDAS INDICIT.

PROPOSITA MEDICINAE

DE SPIRITU SANGTO ALIO PARACLETICO

EX LIBR. ZIN. 16.

H. 16. 16. 16.

EX LIBR. ZIN. 16.

uum in ecclesia Christi pentecostales feriae nunc denuo
 recurrant, carissimi Ciues, his pie ac religiose celebran-
 dis merito recordamur dicti illius notabilis, quo Salua-
 tor ac Dominus noster Iesus, passiones suas ac mortem
 mox subiturus, suos olim consolatus fuit discipulos,
 Ioann. XIV, 16. *Ego, inquit, rogabo Patrem, et ALI-*
VM PARACLETVM dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum: ut-
 pote quod in prima Noui Testamenti Pentecoste, effusus largiter in Apo-
 stolos aliosque Christi fideles Spiritus sancti donis, eminentissima ratione
 impleri coepit, Act. II, 1. seqq. idque ita, ut idem beneficium, quod
 tunc quidem Apostolis ceterisque fidelibus obtigit, etiam ad omnes omni-
 um aetatum fideles suo modo pertinere debuerit, testante Petro ibidem
 v. 39. *Vobis enim est ista per Iohannem facta Dei promissio, et filiis vestris,*
et omnibus qui procul sunt, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster,
ex ipsis quoque gentibus.

Quaeritis heic autem, Ciues carissimi, quid nominis hoc sit, PARA-
 CLETVS? Est id quidem Graecum, et Graecae originis, παρακλητος,
 quod

quod loco citato Ioann. XIV, 16. in ipso originali textu habetur, repetiturque ternis vicibus ibid. v. 26. c. XV, 26. et c. XVI, 7. et vero id ex Graeca non in Latinam solum, sed etiam in plures ipsius Orientis linguas transit, probabiliter regnantibus in Syria Graecis regibus, Alexandri M. (qui Orientem deuicerat) successoribus. Hinc factum, ut id veteres metaphrastae citatis in locis retinuerint, non *Italus* solum seu *Vulgatus Latinus*, scribens *Paracletus*, minus recte pro *Paracletus*, verum etiam *Syrus* ܦܪܩܠܝܬܐ, *Arabs* Erpenianus et *Persa* فرقلیط, itemque *Aethiops* ጸሐፊት: Est autem credibile, Christum ipsum, discipulis suis loquentem, Graeco hoc usum fuisse nomine, utpote in linguam Syro-chaldaicam, quae Palaestinensibus Iudaeis eo tempore vernacula erat, iam traducto. Nam et vetustissimus sacri codicis Ebraei Chaldaeus paraphraestes, haud dubie ut gente sic religione Iudaeus, eodem iam usus fuit, utpote qui, quod Iob. XXXIII, 23. in Ebraeo est מלאך מליין *angelus interpres* siue *mediator*, (Filius Dei innuitur) id chaldaice reddidit מלאך פֿרְקִלִיטָא *angelus paracletus*. Sed et Talmudici Iudaeorum doctores in *Pirke Aboth* c. IV. et in *Schabbath* f. 32. a. et in *Baba bathra* f. 110. a. id nominis פֿרְקִלִיטָא *paracletus* designando *aduocato* iam adhibuerunt, non sane a Christianis demum adoptatum, sed vernaculo usu a maioribus suis acceptum.

Quaeritis porro, quid igitur notet nomen παρακλητος seu *paracletus*? Respondemus: Cum deductum id sit a Verbo παρακαλέω, quod, praeter alios significatus, quos habet, valet vel 1) *consolari*, ut Matth. II, 18. c. V, 4. vel 2) *rogare*, *exorare*, ut Luc. VII, 4. 2. Cor. XII, 8. vel 3) *aduocare*, ut Act. XXVIII, 20. coll. v. 17. et in LXXvirali versione Graeca, Esa. XIII, 2 Prou. VIII, 4. hinc in exponendo Nomine hoc apud Ioannem Euangelistam locis ante citatis interpretes differunt. Etenim 1) *consolatorem*, einen Tröster, nonnulli interpretati sunt, nominatim metaphrasta *Arabs* in Bibl. Polygl. et b. noster *Lutherus*: quomodo et, praeter alios, tam Graecos quam Latinos, ecclesiae Patres, *Theophylactus* in Comment. ad Ioh. XIV, 26. p. 774. *Spiritus*, inquit, qui venit ad discipulos, *paracletus* factus est, τὸς λύπας αὐτοῖς παραμυθησάμενον, *moestitias illorum consolatus*; et *Isidorus Hispal.* Origg. l. VII. c. 3. *Spiritus sanctus* quod dicitur *Paracletus*, a consolatione dicitur. Παρακλησις enim

enim graece, latine CONSOLATIO dicitur. Christus enim cum Apostolis lugentibus misit, postquam ab eorum oculis ad caelum ascendit: CONSO-
LATOR enim tristibus mittitur. 2) Pauciores, ubi de Spiritu S. dicitur, intercessorem explicarunt, eamque notionem cum illa consolatoris coniunxerunt, ut Ammonius in Catena ad Ioh. XIV. pag. 365. Paracletus, inquit, vocatur Filius et Spiritus, ὡς παραμυθῶν ἡμῶν ἐμποιοῦντες, καὶ ὡς παρακαλῶντες ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Πατέρα, ut qui nobis consolationem adferant, Patremque pro nobis orant. Nam ubi Christo id nominis tribuitur, (quod fit i Ioh. II, 1.) plures id interpretati sunt intercessorem, elien Gursprecher, ut Arabs Erpenianus et B. Lutherus; itemque exortatorem, ut Tertullianus de Pudicitia c. 19. concinente Oecumenio ad l. c. pag. 191. ubi sic scribit: Paracletum dicit τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Πατέρα παρακαλῶντα, ἥτοι προτροπόμενον eum, qui Patrem pro nobis orat, precibusque movet. Denique 3) aduocatū interpretantur plurimi, quorum aliquos mox suis excitabimus nominibus: et aduocatū quidem, non participialiter, qui Graecis vocaretur παρακεκλημένος, sed nominaliter, ita ut aduocatus sit generatim quidem, qui alteri adest defensionis et ferendi auxilii causa, ut ne succumbat, speciatim vero patronus, causfidicus, cet. cuius correlatum sit eliens. Quomodo teste Asconio, apud Fabrum in Thesaurō sub voce aduocatus. Qui defendit, inquit, alterum in iudicio, aut PATRONVS dicitur, si orator est; aut ADVOCATVS, si ius suggerit, aut praesentiam suam amico commodat; aut COGNITOR, si praesentis causam novit, et sic tuetur ut suam.

In hoc triuo sententiarum constituti, tertiam eligere haud dubitamus. Firmat eam inprimis forma Graeci nominis Παρακλητος, non actiuae, sed, ordinarie saltem et ut plurimum, passivae significationis. Nam ut ἀγαπητός non est amator, dilector, sed amabilis, dilectus, γραπτός non scriba, sed scriptus, γνωστός non cognitor, sed notus, διδάκulos non doctus, sed doctus, ἐκλεκτός non elector, sed electus, ἐυλογητός non benedicens, sed benedictus, πόθητός et ἐπιπόθητος non desiderans, sed desideratus, cet. ita παρακλητος ex tertia adlatarum significationum Verbi παρακαλέω, secundum analogiam non erit aduocans, sed aduocatus, quo significato passivo scriptoribus exteris passim venit, nusquam actiuo: sin ex prima vel secunda significationum Verbi Nomen interpretari luberet, foret igitur παρακλητος non consolator vel intercessor, qui παρα-

κλήτωρ Graecis scriptoribus audit, sed qui solatio adfcitur, vel pro quo interceditur; quo tamen significato nullibi in vſu eſt. Et quamvis non ignoremus, dari Nomina huius formae, quae et actiuae et poſſiuae ſignificationis ſint, v. g. ἀγνός incognitus et ignarus, ἀπίστος cui non creditur et qui non credit, δυνατός poſſibilis et potens, εὐπερίστος qui facile cingitur vel cingit, cet. tamen in huiusmodi Nominibus poſſiua ſignificatio obtinet ſecundum regulam, actiua ſecundum exceptionem a regula; plane vt verba poſſiua aliquando ex vſu, qui tyrannus eſt, poſſiue capiuntur: a regula vero ad exceptionem, niſi hanc vſus valide ſtabiliat, transire non licet. Ad firmandam noſtram de poſſiua Nominis Παράκλητος ſignificatione ſententiam, prouocamus ad eiſdem formae Nomina tum a ſimplice καλέω voco, tum a deriuatis inde Verbis compositis deducta, κλητός non vocans, ſed vocatus, ἀνάκλητος reuocatus vel reuocabilis, ἀνεγκλητος irreprehenſibilis, ἐπικλητος aduocatus, ἀμετόκλητος irreuocabilis, πρόκλητος prouocatus, σύγκλητος conuocatus, ἄκλητος non vocatus: ergo et παράκλητος eſt aduocatus, ſic dictus ἀπὸ τῆ καλεῖσθαι εἰς τὸ παρίσθαι τινι, quod vocetur ad adſiſtendum alicui, praefertim in agenda accuſati cauſſa. Prouocamus item ad locum Demosthenis περὶ παραπρεσβείας ſtatim ab initio: Αἱ τῶν παρακλητῶν αὐτῶν δεήσεις καὶ σπεύδαι τῶν ιδίων πλεονεξιών ἐνεκα ἐγίναντο. Factae ſunt paracletorum hae ſupplicationes et labores proprii quaestus cauſſa. Ad quae verba Vlpianus Comm. p. 78. notat: τῶν παρακλητῶν, ἧτοι τῶν ἐκ παρακλήσεως ἐλθόντων συνηγορήσαι, Paracletorum, id eſt, qui precibus vocati adſunt ad patrocinandum. Vnde et vetus interpres Latinus idem nomen i Ioh. II, 1. aduocatum reddidit. Sed et Tertullianus adu. Prax. c. IX. p. 847. principem hunc de Spiritu S. locum ita adducit: Rogabo Patrem, et alium aduocatum mittet vobis, Spiritum veritatis. Quanquam autem Henr. Stephanus et Io. Scapula in ſuis Lexicis Graecis nomini παράκλητος ſignificatum deprecatoris vel interceſſoris ex loco Philonis Iudaei lib. III. de vita Moſis p. 521. vindictum iuerint, tamen et ibi interpres Latinus rectius aduocatum vertit. Quin, cum vox Paracletus (vt ſupra monuimus) iam ab Iudaeis ciuitate ſiue Ebraica ſiue Chaldaica donata fuerit, eiſ declarationem dabunt nobis doctores Talmudici, vtpote qui in Pirke Aboth. c. IV. Quicumque, inquit, facit praeceptum unum, comparat ſibi אַחַד פְּרָקִלִּיט paracletum (i. e. aduocatum) unum; qui vero transgreditur transgreſſionem unam, comparat ſibi אַחַד קַטְנוֹר κατῆγορον (i. e. accuſatorem) unum. Viderisne, oppo-

opponi heic inuicem sibi *παράκλητον* et *κατήγορον*, h. e. *aduocatū* seu *defensorem*, et *accusatorem*? Addit autem Glossa ad l. c. פרקליט המליך טוב על האדם למך *Paracletus est qui interpretatur* (seu vt *aduocatus loquitur*) *bonum pro homine apud regem vel magistratum.*

Cur vero *Paracletus* seu *Aduocatus* ille, discipulis a Christo promissus, vocatur ἄλλος *ALIUS*? Respondemus: Fit hoc relate ad promittentem Christum, vtpote qui et ipse *Paracletus* est, testante Ioanne 1 Epist. II, v. 1. *Filioli mei, haec scribo vobis, vt non peccetis. Sed et si quis peccauerit, (παράκλητον) PARACLETVM, seu, vt Vulg. interpres reddidit, ADVOCATVM habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum.* Est igitur hic promissus a Christo *Paracletus*, *alius* a promittente, non quidem τῇ ὁσίᾳ *essentia*, (nam vterque Deus est) sed τῇ ὑποστάσει *persona*; *alius* item, quod ad modum et rationem *aduocaturae*. Nam Christus propria sibi ratione *paracletus* seu *aduocatus* est, ita vt causam nostram coram Patre agat vt *mediator* et *pontifex* vi meriti sui, quo se ipsum Patri pro nobis vt *victimam* obtulit, et intercedit: quippe vt *vnus* est Deus, sic *vnus* et *mediator* Dei ac hominum, homo Christus Iesus, 1 Tim. II, 5. excludens ab hoc munere ipsum Spiritum sanctum, nedum alios, quiqui fuerint, siue in caelis siue in terra. Contra, promissi a Christo *Paracleti* *aduocatura* in eo consistit, vt fidelibus Christi, maximeque Apostolis eius et Euangelii praeconibus, generatim instar *aduocati* adsistat in infirmitatibus ipsorum, teste Paulo Rom. VIII, 26. *Similiter et Spiritus adiuvat infirmitatem nostram: speciatim vero, vt adsistat eis in fundendis Christi nomine ad Patrem precibus; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis; ibid. vnde idem Apostolus Gal. IV, 6. Quoniam estis filii, inquit, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba, Pater. Vt item veritatis doctor sit illis, secundum illud Christi Ioh. XIV, 26. Paracletus autem, Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quae dixi vobis. Item vt Christum in fidelibus glorificet, h. e. factam a Christo expiationem, indeque existentem eius pro fidelibus suis intercessionem meritoriam, animis illorum viuide repraesentet, et filialem in Deo fiduciam apud eos excitet foueatque: docente id Christo Ioh. XIV, 14. Ille Paracletus me clarificabit: quia de meo accipiet, et adiunciabit vobis. Porro vt in ferendis ob*

Chri-

Christi nomen passionibus fideles corroboret et consoletur, certos illos reddendo, hanc esse veram gratiam, in qua stare coeperint, 1. Pet. V, 12. Ac denique ut iuuet eos in consistendo et (si opus sit) defendendo euangelio coram magistratibus siue ethnicis siue Iudaicis, suppeditans eis in illa hora, quid et quomodo loqui debeant, Matth. X, 19. 20. Luc. XII, 11. 12.

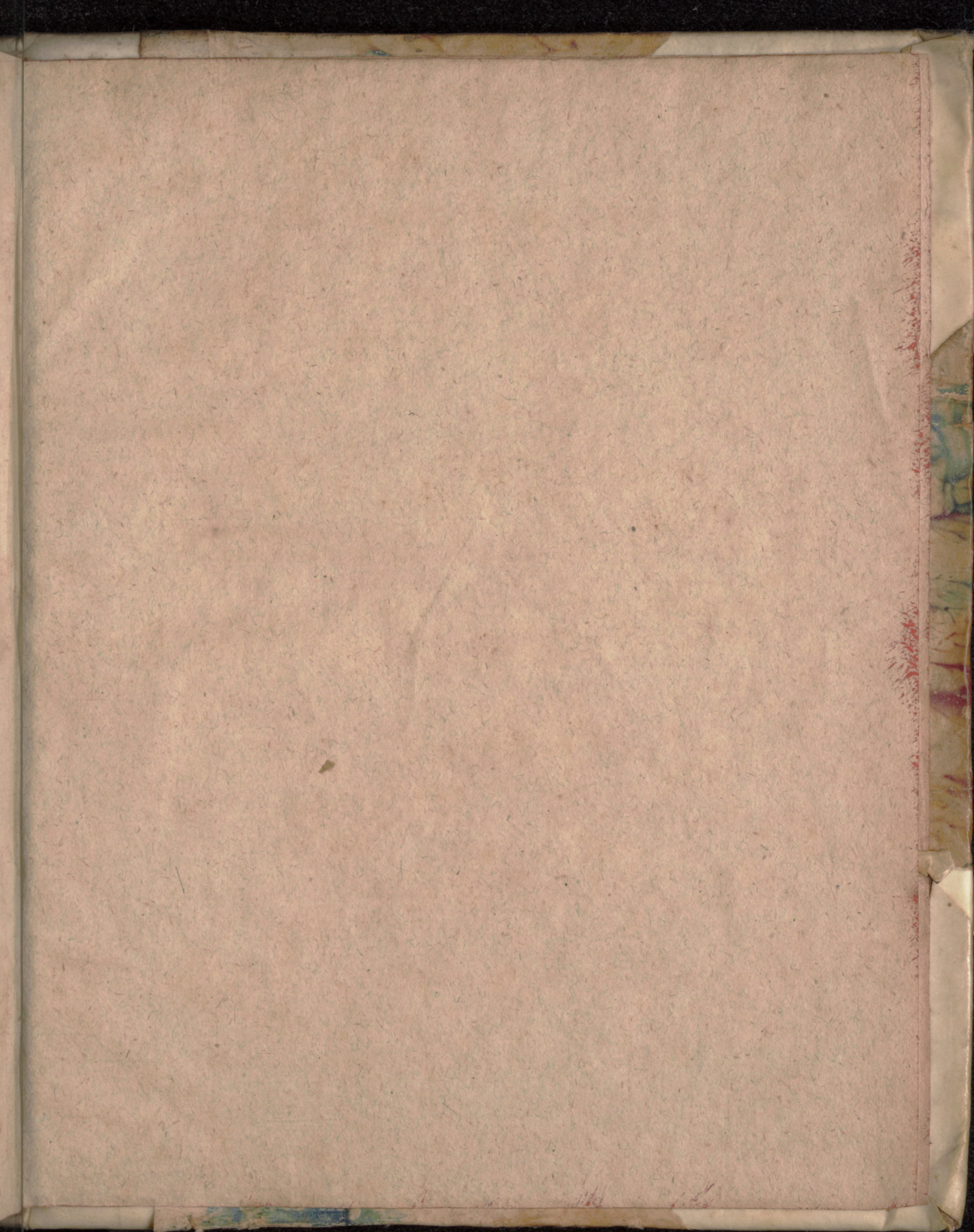
Tandem quis sit *alius* ille a Christo promissus *Paracletus*, scire cupitis, Ciues carissimi? Respondemus primo negatiue, dein positiue. Non fuit is *Manes*, teterrimus ille haereticus, a quo *Manichaei* nomen habuerunt, de quo *Chrysostomus* Homil. LXXII. *Manes* dicit: *Ego sum Paracletus ille, quem Seruator Apostolis promisit.* Procul dubio cum allusione ad nomen suum *Manes*, quod respondet Ebraeo מנחם *consolator*.

Qui vero, cum allusione ad Graecam nominis significationem, *Eusebio* Hist. Eccl. lib. VII. c. 31. rectius ὁ μανεύς τὰς φρένας *mente captus ac insaniens* adpellari meruit. Nec fuit is *Muhammedes*, cui ab asseclis id nominis, cum promissione a Christo facta, male attributum fuit, ut videre licet apud *Lud. Marraccium* Parte I. Prodromi ad Refutat. Alcorani p. 26. seq. Sed nec ullus *Sanctorum*, siue verè talium siue commentitiorum fictitiorumque, de quibus hodiernum Papicolae tanquam *patronis* imprudentissime gloriantur, ut vel nuperrimo exemplo, in Relationibus publicis Halensibus huius anni No. 12. p. 45. commemorato, constat. Potius, si Christum ipsum, ceu testem veracissimum optimumque verborum suorum interpretem, audimus, *Paracletus* hic *alius* non est, nisi *Spiritus sanctus*, nempe *Spiritus ille veritatis, qui a Patre exit*, ut exponitur a Christo Ioh. XIV, 17. iterumque v. 26. et tertium c. XV, 26. et quartum c. XVI, 7. 13. ut dubium nullum superesse queat.

Huic Paracletico cum ab ecclesia Christi dicatae sint, quae nunc de-nuo instant, pentecostales feriae, agite igitur, Ciues carissimi, eas ita celebrate, adhibita meditatione verbi diuini tum publica tum priuata, intensisque precibus, ore et animo ingeminantes illud, *Veni, sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium*: ut et vobis contingat beari munere, quo nullum est praestantius atque salutaris. P. P. in pentecostalibus feriis A. clō Io CC LVII

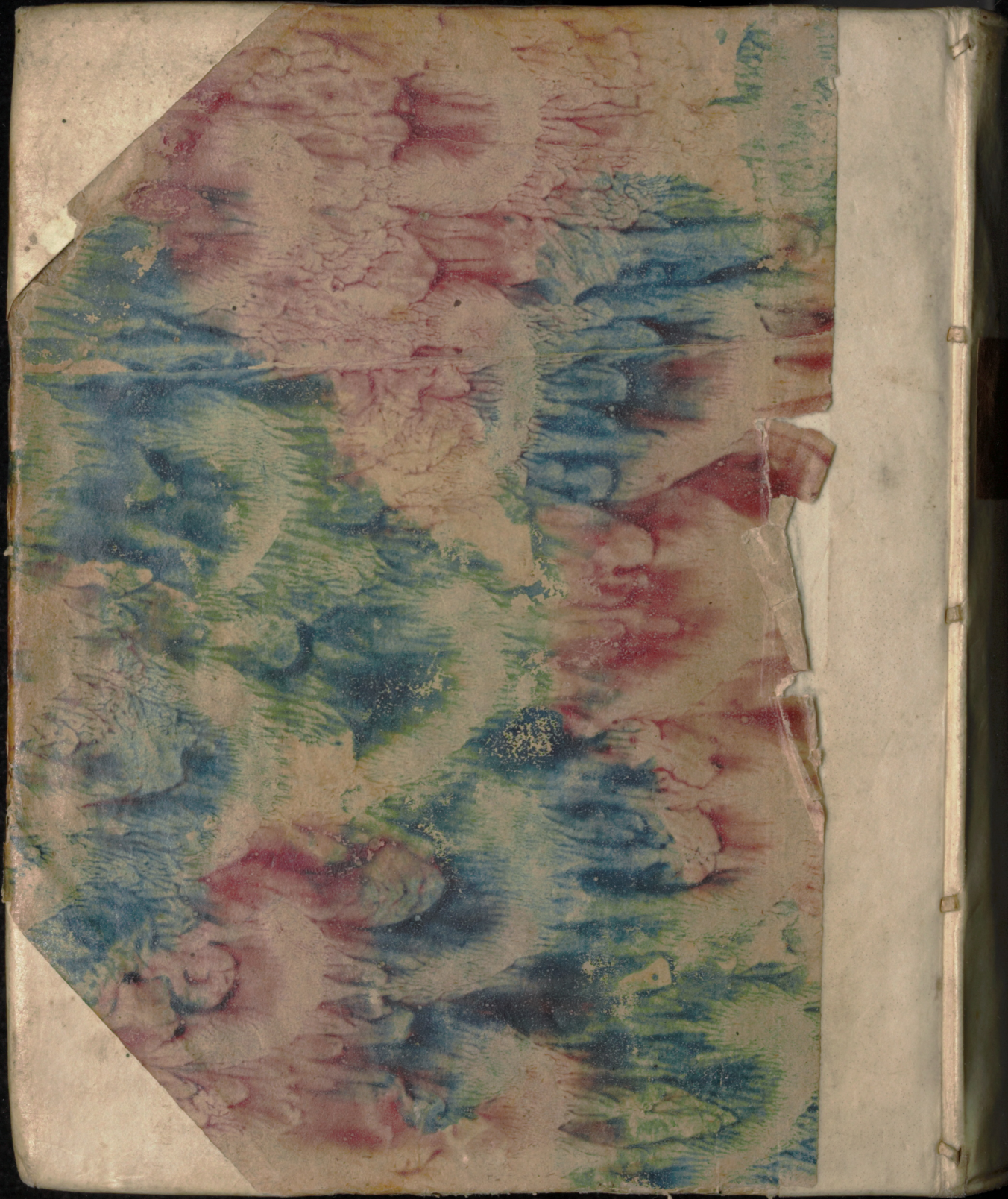

VIII 3.30 3238
39

48. 6. 11.
A. 13.

gustanis illis comitiis interfuimus, gratissimoque animo compositionem illam & pacem de rebus ad religionem atque finitibus, ibidem factam. Vt ergo pietas nostra erga deum solenni ratione declaretur, d. d. XXX. Septembris producamos centes optimam spem de se praebentes, nobisque dilectissimae verba huic tempori & loco accommodata facturos, hoc or-

VRITIVS AVGVSTVS de THVM-
MEL, eques Mifn.

culo primo catechismi maioris in libris ecclesiae nostrae symboli-
deum patrem creatorem & conservatorem tam omnium rerum,
n huius scholae nostrae canet ode Germ.

ROL. LVDOV. FRIDER. BETKENI-
S, Schmidebergensis Saxo,

am euangelico-Lutheranam de deo filio I. C. Θεανθρώπου
o humani generis saluatore ex eiusdem catechismi articulo altero
bus hexametris eloquetur.

CHRISTOPH. IOH. GOTTFR. HAY-
LANNVS, Portensis Mifn.

eficiis atque effectis dei spiritus sancti, in ecclesia & scholis, ex art.
o aget. Latine.

JOH. ADOLPH. GOTTLOB TRAVT-
WEIN, Schoenwerd. Mifn.

am belli Schmalcaldici enarrabit. Latine.

V. CHRI-